

Boter oblakov

Besedilo: Miha Pavšek

Košček zime je še pred nami, a le astronomske, meteorološko smo zaključili že konec prejšnjega, vremensko sorazmerno razgibanega meseca. Snežna sezona v vzpetem svetu pa bo trajala še vse do prvomajskih praznikov, čeprav se nekateri letos že ves čas čudimo njenemu imenu. Sneg se nas namreč izogiba kot hudič križa in v času, ko bi se morala skupna višina snežne odeje počasi približati vsakoletnemu maksimumu, ga je – razen v visokogorju – še vedno le za vzorec. Vendarle pa je bil letošnji februar v primerjavi s svojimi predhodniki precej bolj zanimiv, predvsem pa v prvi polovici pošteno mrzel. Pa več o tem v prihodnji številki revije, ko bomo vzeli pod drobnogled celotno zimsko trimesečje.

Še vedno imamo opravka s sušo, zaenkrat predvsem fiziološko oziroma tisto, ki je večina prebivalcev na sončni strani Alp (še) ne (ob)čuti. Pa saj smo vendar sušca, poreče kdo, a letos se zdi, da bomo do toplejših dni še kako veseli vsakršnih padavin, sicer bomo občutili posledice suše tudi v gorah! Po dolinah, kotlinah in ravninah pa vse skupaj čedalje bolj spominja na kakšno Anatolsko planoto v notranjosti Turčije, kjer so v povprečju in v primerjavi z našo deželo s padavinami precej bolj "na tesnem", večina voda pa se skriva v podtalnici ...

Pustimo zdaj pri miru vodo v tleh, čeprav je res, da te ne bo, če nam je ne bodo prinesli oblaki, ki pogosto kraljujejo prav okrog gorskih grebenov in vrhov. Če kdaj in kje, potem jih venomer in podrobno opazujemo prav na svojih gornjskih potepih. Pri tem se sprašujemo, kako nastajajo te nenavadne oblike tako velikih razsežnosti, katerih osnovni gradniki so drobne kapljice in ledeni kristal(čk)i. Pa jih znate poimenovati? Bolj ali manj splošno znane so njihove temeljne vrste: stratusi, kumulusi in cirusi. K njim pa spada še eno ime, namreč Luke Howard (1772–1864), angleški naravoslovec oziroma njihov boter, za katerega verjetno še niste slišali. Že od malih nog ga je zanimalo vreme, še posebej pa oblaki nad vzpetim svetom. Po izobrazbi je bil farmacevt, po duši pa vremenoslovec. Njegovo delo še danes navdušuje številne ljubiteljske in poklicne vremenske opazovalce po vsem svetu. Vse do

konca 18. stoletja je večina teh menila, da so oblaki preveč spremenljivi in minljivi, da bi jih lahko uvrstili v določene skupine ali jih celo analizirali. Oblakov enostavno niso imenovali, temveč so jih le opisovali tako, kakor jih je videl vsak opazovalec sam: temni, beli, sivi, divji, stolpcičasti, kodrasti in podobno. V gorah pa preteči, grozeči, fotogenični, trdovratni, predvsem pa padavinski in "meglenonosni" ...

Luke Howard je bil prepričan, da jih lahko glede na celovitost njihovega nastajanja razvrstimo v štiri poenostavljene vrste: kopaste (latinsko *cumulus*), slojaste (*stratus*), prosojne (*cirrus*) in dežne (*nimbus*). Osnovne oblike se lahko med seboj tudi prepletajo, na primer *cirrostratus* ali *cumulonimbus*. V prvi sestavljaniki imamo opravka s prosojnim visokim oblakom iz ledenih kristalčkov v obliki bele koprene, pri drugem pa z oblakom navpičnega razvoja velikih razsežnosti oziroma nevihtnim oblakom. Howardovo razvrstitev oblakov je v začetku 19. stoletja brez večjih sprememb sprejela tudi tedanja meteorološka srenja. Nekateri bolj ali manj kozmetični popravki so se nanašali predvsem na njihovo višino. Vsestransko sprejeta razvrstitev oblakov je tudi posledica tega, da jih je poimenoval z latinskimi imeni, podobno, kot je to nekoliko pred njim storil veliki švedski naravoslovec Carl Linne za rastline in živali. Howardovo klasifikacijo oblakov, ki mu je prinesla tudi članstvo v znameniti londonski Kraljevi družbi (Royal Society), je proti

Tudi za gore velja, da "nikar ne iščite sreče v oblakih; raje se sklonite in jo poberite". Sicer pa so tile oblaki nad dolino Vrat znaničli lepega preostanka dneva. Foto: Miha Pavšek

koncu 19. stoletja nadgradil angleško-švedski dvojec Ralph Abercromby in Hugo Hildebrandsson. Njuno sistematizacijo uporabljajo še danes.

Glede na višinski pas oziroma oddaljenost od zemeljskega površja, v katerem nastajajo oblaki, sta opredelila štiri osnovne skupine in deset podskupin. Osnovne sestavljajo visoki oblaki, te najdemo v višini od šest do trinajst kilometrov, srednji so med dvema in šestimi kilometri, nizki oblaki pa segajo od tal do višine dveh kilometrov. Planinci se torej pogosto spogledujemo z nizkimi in nekoliko redkeje s srednjimi oblaki. Potemtakem ni tudi megla nič drugega kot oblak, ki se dotika tal, bo rekel kakšen hribovski cinik. Nerodno pa je, da se v gorah ne zaletimo v hrib, temveč nam pogosteje zmanjka tal pod nogami. Seveda ne smemo pozabiti še na oblake navpičnega ali termičnega razvoja, kamor spadajo že omenjeni kumulusi in kumulonimbusi.

Tokrat smo pisali o oblakih – pa saj bi lahko skoraj v vsaki številki revije, tako raznovrstni in zanimivi so. Včasih delujejo prav pomirjujoče, le navzgor se moramo ozreti, seveda ob pravem času in na pravem mestu. In gore so kot nalašč za to, dokler jih tudi tam gledamo le od spodaj navzgor ... ◉